

Csavarvonal

A természetvédelem nemcsak élőlényfajok eltűnésétől tart, de új fajok megjelenésétől is, és nem ok nélkül. Egy-egy meggondolatlanul betelepített, ellenálló-szaporító állat vagy növény ki is szoríthat az adott területről őshonos fajokat.

A Tisza, a Maros hullámtereiben, ahol a nemzeti parkok javában igyekeznek „lecsérélni” az ültetett nemesnyárasokat őshonos nyárrakkal, fűzekkel, nem is maga a nemesnyár jelent problémát, mert azt ki lehet vágni s nem regenerálódik újra, hanem például a szintén tájidegen – mesterségesen behozott – zöld juhar, a gyalogakác, a vadszőlő. Ezek évről évre bővítetten termelődnek újjá, és kérdésessé tehetik az őshonos fák alkotta erdők sarjzatátással történő megfiatalítását. Gyorsabban nőnek, mint a kivágott, öreg fák sarjai, és dzsungelként elborítják a területet.

A hazai madárvilágból nemigen hozhatni példát mesterséges telepítésre (azaz mégis: a fát még a rómaiak hozták be, és nagyon jól tették), mert a madár elröpül onnét, ahol nem tetszik neki. De, mondjuk, szegény pézsmapocok, amikor – jó régen – behurcoltak belőle néhányat Csehországba, nem tudott visszaúszni Észak-Amerikába: kénytelen volt elszaporodni Európában is, s például a balatoni nádpusztulásért erőteljesen felelős. Vagy például: olyan vizeinkben, ahol egykor kárász és compó élt, az esetek 99 százalékában ezüstkárász fordul elő (anno hat darabot hoztak be belőle Bulgáriából; eredeti hazája Kelet-Ázsia).

A WWF Magyarország mocsáriteknős-védelmi programja pedig föl hívja a figyelmet – „megunt” ékszerteknősünket szabadon bocsátani a terráriumból: felelőtlenség. Ugyanis – tesszük hozzá mi – alkalmasint áttelelhet, szaporodhat, s kiszorítja élőhelyéről a nála sokkal visszafogottabb természetű mocsári teknőt. A következmény – ékszerteknős nemcsak Amerikában fog előfordulni, hanem nálunk is, mocsári teknős viszont sehol. Mindez mutatja: meggondolatlan – bármily jó szándékú – mesterséges beavatkozások, például telepítések nem okvetlen gazdagítják az élővilágot, hanem, mondjuk, szegényítik. Kissé csavaros, de így igaz.

FARKAS CSABA

Fehér foltok a közvéleményben

A megkérdezettek 52 százaléka egyetlen környezetvédelmi szervezetet sem tudott megnevezni. Ez a Cognitive tavaly év végi közvélemény-kutatásának egyik meglepő eredménye.

MUNKATÁRSUNKTÓL

Általánosságban jelentős a természet- és környezetvédelem iránti igény: a lakosság kétharmada mutatott érdeklődést a téma iránt, és 12 százaléka az emberiség fő problémájaként a természettel vagy élővilággal kapcsolatos veszélyt lát. Am a fehér foltokra is fény derült: míg a túlünk nyugatabbra élők 71 száza-

léka legalább egy környezetvédelmi szervezetet ismer, addig nálunk a lakosság 52 százaléka egyetlen ilyen sem tudott említeni.

A kutatás igazolta: a természeti károokra irányuló figyelem nagy részben függ az érintettségétől is, ugyanis míg a teljes hazai lakosság közel egyötöde, addig a tiszai cian- és nehézfémzennyezéstől sújtott alföldi területeken élők egyharmada tekintette a legnagyobb veszélynek a természettel kapcsolatos problémákat. Pedig európai szinten is kiemelkedő természeti értékeinket, így például árterjeinket és gyepeinket is számtalan veszély fenyegeti.

Hullámtéri élőhely-rehabilitáció az Alsó-Tiszán

Több hal lesz majd a Marosban is

Az Alsó-Tiszán is elkezdődött a folyók és a hullámtéri kubikgödörök közti kapcsolat megteremtése. A halak szaporodási lehetőséghez jutnak, s – lévén, hogy a víz zsilipekkel kiirtott – nem fenyegeti őket kiszáradás.

A folyóval összekötött, zsilipekkel szabályozható vízállású kubikgödörrendszer ivó- és táplálkozási helyet, s – esetleges szennyezés esetén – mentsvárat jelent a halaknak. A Kiss Ferenc Csongrád Megyei Természetvédelmi Egyesület (Csemete) még 2000-ben, a cianidmérgezés után elhatározta: hullámtéri élőhely-rehabilitációs területet alakít ki a Tisza élővilágának megsegítésére, mintaterületként – tudtuk meg Paulovics Péter egyesületi társelnoktól. A helyszín: a tápéi kompátkelével szemben, a Tisza és a Maros hullámtériében lévő, 600 hektáros, kubikgödörökkel tarkított rész, melyhez két holtág is tartozik.

Az egyesület együttműködési megállapodást kötött az Ativizsgáló és a Szeviép Rt.-vel a rekultiváció érdekében. Az Ativizig „soron kívül” fölújított három hullámtéri zsilipet, a Csemete pedig két szegedi és egy környezetvédelmi alap célulirányzat-pályázaton több mint kétfélmillió forintot nyert a munkákra. A Tisza-hullámtéri kubikgödörök már ez évben kapso-

A befagyott kubikgödör láttán fölmerül a kérdés: ismét bekövetkezhet az az állapot, mikor „több volt a hal, mint a víz”?

Fotó: Tésik Attila

latba kerülhetnek a Tiszával, elkezdhet működni a rendszer, a marosi területen még az előkészítés folyik, ott új zsilipek is szüszkés van.

A zsilipek lehetővé teszik: a hullámtéri a folyó levonulása után is kinn maradnak a víz, az ivni kijött halak ivadékaik fölnevelkedhessenek, s ne pusztulja-

A Körös–Maros Nemzeti Park „mozaikjai”

Cserebökénytől Csanádig

Cserebökényi puszták, csanádi puszták, a kardoskúti Fehér-tó környéke és a Maros menti erdőségek – e négy területről áll a Körös–Maros Nemzeti Park Csongrád megyei hányada. A park harmada lelhető nálunk; minden része más és más, veszélyeztetett élőhelyeket, élőlényeket véd.

Külön-külön részekből áll, „mozaikos” elrendezésű az összesen 51 ezer 125 hektáros, szarvasi központú, hárommegyés Körös–Maros Nemzeti Park – mondja Tirják László igazgató. A cserebökényi puszták részint vízzel borított, részint szárazon álló, füves területet jelentenek, ennek megfelelő élővilággal pusztai, partimadárvilággal. A hozzá látszólag hasonló csanádi puszták – Pitvaros környékén – szintén füves, félig-meddig vizes élőhelyek (de máskor és másképp keletkezett e terület, mint a cserebökényi puszták). A ritka, védett tavaszi hérics éppúgy honos itt, mint a vetővirág – utóbbinak országsszerte itt található a legnagyobb állománya. Az ide tartozó Montághpusztán a nemzeti park jelentős élőhelymentő, -létrehozó munkát végzett: megoldotta, hogy az egyik lapos területen megmaradjanak a pusztai vizek, így egyedülálló pusztai bakcsótelep alakult ki egy facsoportban.

A nemzetközileg is számon tartott, a Ramsari egyezményben

A park szürkemarha-állományának Kardoskút ad otthont.

Fotó: Tésik Attila

– ez a vízimadár-vonulásban nagy szerepet játszó területeket védi – szereplő kardoskúti Fehér-tó Békésben foglal helyet, de Csongrád megye keleti határa is vonzáskörébe tartozik; voltaképp az egykori vásárhelyi pusztából áll. Itt található a nemzeti park szürkemarha-, racka-, cigája-törzstenyésztete. Az ennek helyet adó, minden tekintetben európai színvonalat biztosító, egyszerre hagyományörző és mo-

dern látogatóközpont jelenleg épül, de az állomány máris szemrevételezhető.

A parkhoz tartozó negyedik terület: a Maros magyarországi szakasza, a hullámtéri erdőségek. Két gémtelep is található a Maros szigetén, szürkegémekkel, kiskócsagokkal, bakcsókkal, kárókatonákkal. A vidra szintén fellelhető a területen, védett cincér- és csigafajok is akadnak. A folyó mintegy „lehozza” az erd-

lyi hegyek flóráját-faunáját a síkságra. A folyó menti erdőségekben jelenleg a tájidegen fák, például nemesnyárasok „lecsérélese” zajlik, a területre jellemző fákkal. Ez a Maros romániai oldalán Phare CBC-program keretében létrehozandó védett terület kialakításával függ össze: egységes élőhelyet nyújt majd a védelemre szoruló állat-, növényvilágnak a folyó mindkét oldala.

F. CS.

Kiszámíthatatlan a felmelegedés hatása

Földünk légkörének felmelegedése már állatok és növények százait érinti és azzal fenyeget, hogy néhány évtized múlva számos fajta kipusztul. Bizonyos mérsékelt égövi állat- és növényfajta évtizedenként átlagosan 5,1 nappal „előtte járnak” biológiai órájuknak – véli Terry Root, a Stanford egyetem munkatársa, a Nature című brit tudományos folyóiratban megjelent tanulmány egyik szerzője. Ha ilyen változások jöhetnek létre, jóllehet a Föld légköre egy évszázad alatt mindössze 0,5 Celsius-fokkal lett melegebb, elképzelhető, hogy mekkora változások következhetnek be 2100 év múlva, amikor a felmelegedés elérheti akár a 6 Celsius-fokot is.

Minta: a Tisza környezetének kezelése

Európai megoldást a finanszírozásra

Rob Wolters, az Európai Természetvédelmi Központ ügyvezető igazgatója Kőrödi Mária környezetvédelmi és vízügyi miniszterrel folytatott megbeszélésén nagyra értékelte Magyarország természetvédelemben játszott szerepét a csatlakozó országok között.

Kőrödi Mária szöveg arról, hogy meg kell teremteni azokat a fi-

nanszírozási formákat, amelyekhez az Európai Természetvédelmi Központ a következő időszakban a csatlakozó országokat hozzá kívánja segíteni.

Rob Wolters utalt arra, hogy a Tiszával kapcsolatos magyar tevékenység, amely a vizgazdálkodást, a helyi lakosok, illetve a természetvédelem érdekeit ötvözi, Európában is mintaértékű lehet.

HÍREK

A MOCSÁRI TEKNŐS VÉDELMEBEN

Programot indított a mocsári teknős védelmében a WWF Magyarország. Cél: elősegíteni e veszélyeztetett állatfaj hazai állományának hosszú távú fennmaradását. A természetvédelmi szervezet együttműködőket keres a programhoz Csongrád megyéből is. A hatékony védelem érdekében szeretnék fölterképezni a hazai mocsáriteknős-élőhelyeket, ehhez a fajra vonatkozó adatlapokat küld a WWF az érdeklődőknek. Várják továbbá azok jelentkezését, akik szívesen végeznének terepi megfigyeléseket. A programra a WWF Magyarország levelezési címen lehet jelentkezni (1124 Budapest, Németvölgyi út 78/b; a borítékra írják rá: „Mocsári Teknős Védelmi Program”), vagy a panda@wwf.hu e-mail címen.

MAGYARUL

A National Geographic magyar nyelvű változata – a tervek szerint – március 7-én kerül az újságosstandokra. A magazin tartalmának 85 százalékát az amerikai kiadás fordítása teszi ki, a fennmaradó részben jelennek meg magyar szerzők anyagai. A 650 forintért kínált magyar National Geographic (bevezető ára 490 forint lesz).

MENNYIT ZABÁL AZ IZZÓLÁMPÁJA?

Egy évben egy közepes magyarországi település energiaigényét lehetne kiváltani, ha a lakosság többsége a hagyományos izzók helyett fénycsöveket használna. Ezt állítja az E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület, mely az energiahatékony világítás népszerűsítésére szervezett országos kampányt „Tudja, mennyit zabál az izzólámpája?” címmel. Az akciót a Globális Környezetvédelmi Mechanizmus (GEF) nevű ENSZ-szervezet finanszírozta.

A TERMÉSZET ÉRTÉK

A Világ Természetvédelmi Alap hazai szervezete, a WWF Magyarország 1991 és 2001 között másfél milliárd forintot áldozott természetvédelmi tevékenységekre, ennek 90 százalékát külföldi forrásból biztosította. A szervezet 10 év alatt 25 olyan programot indított, amely főként a védelem alatt nem álló, de természeti értékekben gazdag területek megőrzésére irányult. Az új feladatokat az európai uniós csatlakozás kihívásai határozzák meg, így a növekvő területhasználat olyan káros természeti hatása, mint például a vizes élőhelyek esetleges felszámolása.

A Zöld Pontok melléklet a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium támogatásával készül. Szerkeszti: Újszászi Ilona

CS. F.